

Overheidstoezicht het heeft zijn voor- en nadelen

Rechtenorganisaties in Nederland staan via de Wet Toezicht op Collectieve beheersorganisaties onder toezicht van het CvTA (het College van Toezicht Auteursrechten), de door de overheid benoemde toezichthouder. Dat heeft zijn voordelen: het toezicht kan voor zowel musici en andere auteurs en artiesten, als voor gebruikers van muziek en ander beschermd werk, een garantie zijn op kosten-efficiënt werken, redelijke tarieven en goede navolging van de wet. Maar het kan ook een last zijn.

Erik Thijssen

Erwin Angad-Gaur (senior adviseur Ntb/Kunstenbond en directeur VCTN): 'Het schuurt soms. Vooral bij grensconflicten. Toezicht op hoofdlijnen is goed, maar zodra het college op de stoel van besturen en interne toezichthouders gaat zitten, op de stoel van degenen van wie het geld is, begint er iets te wringen. Ook is van belang dat goedkeuring door het College niet te veel tijd in beslag neemt. Het moet de handelingssnelheid niet te zeer hinderen. Dus regel-druk is iets om mee op te passen. De eerlijkheid gebied te zeggen dat grensconflicten de laatste tijd wat vaker voorkomen en dat dat ook tot incidenten en rechtzaken heeft geleid. Daar hebben wij toch wel enige zorg over.' Een van de redenen voor die zorg is de onlangs door de regering in consultatie gegeven nadere wetgeving over nieuwe bevoegdheden van het CvTA. Het College krijgt de bevoegdheid de geschiktheid en betrouwbaarheid van toezichthouders en bestuurders bij Sena en Buma/Stemra te toetsen. Waar de regering de Tweede Kamer verze-

kerde dat bij vertegenwoordigers van rechthebbenden met grote terughoudendheid gehandeld zal worden, lijkt het college van zins daar toch actiever dan bedoeld leek in op te gaan treden. 'Sterker, het valt de laatste tijd in de praktijk op dat het College zich ook met toezichthouders en bestuurders bij andere rechtenorganisaties wil bemoeien. Dat heeft de wetgever expliciet niet bedoeld, dus daar dreigt telkens een overschrijding van bevoegdheden. En telkens enige wrijving.'

Toetsing

Maar wat is er mis met een extra toets op geschiktheid? 'Op zich heeft iedereen, wij ook natuurlijk, belang bij goede toezichthouders. De definitie daarvan is evengoed afhankelijk van je zienswijze. Het gaat om het geld van rechthebbenden en het is daarom aan onszelf om te bepalen of wij iemand een geschikte vertegenwoordiger vinden of bijvoorbeeld hoe lang iemand er mag zitten; de combinatie van kennis van het veld en van de bestuurlijke wereld die nodig

is om goed de belangen van musici te vertegenwoordigen in een complexe juridische en financiële omgeving, is schaars en minder eenvoudig met een cursus aan te leren dan het College soms lijkt te denken, of wil beweren. Dat er voor Sena en Buma verplicht wordt een verklaring omtrent gedrag (VOG) te kunnen tonen, is prima. Sterker: heel goed dat ook bij andere CBO's verplicht te stellen – Buma deed dat al –, maar dat het College kandidaten kan doorzagen en een selectie feitelijk dunnetjes over mag doen, staat volledig haaks op eigen zeggenschap. Dat het College een eigen 'geschiktheidsmatrix' gaat opstellen, klinkt niet alleen schrikbarend ambtelijk, het is gevaarlijk. Zoals ook toetsing door bijvoorbeeld onafhankelijke toezichthouders van kandidaat-vertegenwoordigers van musici of auteurs gevaarlijk is. Het bedreigt de invloed van de mensen van wie het geld is, ten faveure van een heilig geloof in 'onafhankelijke professionele toezichthouders' en de 'management-theorieën van de dag'. We moeten uitkijken dat

rechthebbenden niet stap voor stap onteigend worden. Dat klinkt demagogisch, maar als vakbond vinden wij dat een serieus gevaar'. Of de nieuwe bevoegdheden tot conflicten zullen leiden, hangt volgens Angad-Gaur van de praktijk af: 'Natuurlijk moet blijken hoe men met de nieuwe bevoegdheden omgaat, maar wat ons betreft is van belang dat er alleen bij echt zwaarwegende omstandigheden ingegrepen kan worden. Niet per definitie bij elke benoeming, maar alleen als daar aanleiding toe is. Niet met een hele set aan zelf bedachte regels, maar aan de hand van evidente normen, zoals een bewijs van goed gedrag en enige aantoonbare kennis en kunde. We hebben dus wel enige punten in te brengen bij het consultatievoorstel, waarin de bevoegdheden beschreven worden.' Begin juni gaf het selectiebeleid van het College zelf ook aanleiding tot extra twijfel en ophef. Ntb/Kunstenbond werd onaangenaam verrast door de aanstelling van de nieuwe ad-interim-jurist bij het CvTA. 'Het is vervelend om

het over personen te hebben en dat willen we niet te nadrukkelijk doen, maar verstandig vonden wij deze benoeming niet. De betreffende persoon werkte jarenlang in de directie bij Buma/Stemra, de grootste organisatie onder toezicht van het CvTA, in een niet onbesproken periode. Ook is zij nog maar zeer kort bij Buma/Stemra weg. Dat maakt op zijn minst dat een relatiernetwerk nog wel erg vers is en daarmee kwetsbaar. Sinds kort werkte zij bovendien ook, dus klaarblijkelijk naast haar baan bij het College, voor een commerciële marktpartij, die in auteurs- en naburige rechten handelt – een wel heel onverstandige combinatie. Dat is vanuit het oogpunt van geloofwaardigheid en onafhankelijkheid niet goed uit te leggen, al helemaal omdat de 'schijn van belangenverstrengeling' juist bij elke functionaris van een externe toezichthouder extra vermeden moet worden. Wij hebben onze zorgen daarover kenbaar gemaakt. De hele waarde van overheidstoezicht is afhankelijk van een onkreukbaar imago en vertrouwen in een onafhankelijk oordeel. Daaraan lijkt men toch enige afbreuk te hebben gedaan.' Ook waren er enkele gerechtelijke procedures en dreigende rechtzaken, vanuit rechthebbenden, die het CvTA verloor. Angad-Gaur: 'Niemand heeft iets aan een steeds verder oplopende conflictsituatie tussen toezichthouder en rechthebbenden en niemand heeft iets

aan schade aan het aanzien van de toezichthouder. Wij zijn daarom terughoudend in commentaar, maar zaken moeten toch nu en dan benoemd worden. Het is waar dat grensconflicten erbij horen en dat soms een gang naar de rechter nodig is om helderheid te scheppen. Maar verstandig is conflicten in de regel te voorkomen. Daar ligt ook een taak voor de wetgever. We hopen dus dat we in wetgeving niet verder door zullen schieten in bevoegdheden en dat het CvTA iets meer respect voor de zeggenschap van rechthebbenden zelf zal hebben. En iets meer oog voor verhoudingen. Toezicht zou ook in ons voordeel moeten zijn. Dat is deels ook zo, maar het voelt iets te vaak als negatieve energie. Daar moeten we allemaal aan willen werken.'